

کاربرد

روش‌های چندگانه

در کلاس درس

دکتر محرم آقازاده

دکتر افسانه سنه

(عضو هیئت علمی دانشگاه تربیت دبیر شهید رجایی)

www.ketab.ir

سرشناسه	:	آفزاده، محرم، ۱۳۴۷ -
عنوان و نام پدیدآور	:	کاربرد هوش‌های چندگانه در کلاس درس / محرم آفزاده، افسانه سنه.
مشخصات نشر	:	تهران: مرآت، ۱۳۹۳.
مشخصات ظاهری	:	۲۴۰ ص.
شابک	:	978-600-7239-05-6
وضعیت فهرست‌نویسی	:	قیفا.
موضوع	:	هوش‌های چندگانه
زبان	:	سنه، افسانه
رده‌بندی کنگره	:	BF۴۳۲/۳/۴۷ ک۲ ۱۳۹۳
رده‌بندی دیویی	:	۱۵۳/۹
نماره‌ی کتابشناسی ملی	:	۳۴۴۴۳۲۶

دانش		کاربرد هوش‌های چندگانه در کلاس درس	
ناشر	:	مرآت	
دبیر و طراح مجموعه	:	محرم نفی‌زاده	
مؤلف	:	محرم آفزاده، دکتر افسانه سنه	
صفحه‌آرایی	:	هدی امیرنگار	
طراحی جلد	:	بهمن میرا	
لیتوگرافی	:	رایانه‌نگار	
چاپ و صحافی	:	رفاه	
نوبت چاپ	:	اول، ۱۳۹۳	
تیراژ	:	۳۰۰۰	
قیمت	:	۸۵۰۰۰ ریال	

تلفن: ۸۸۸۱۳۵۲۰ - ۹ فکس: ۸۸۸۱۳۵۱۹ صندوق پستی: ۱۵۸۵۵ - ۳۷۶ پایگاه اینترنتی: www.meraat.ir	آدرس: تهران، خیابان کریم‌خان زند، ابتدای خردمند شمالی، ساختمان شماره ۸۰	
	سرویس پیام کوتاه (MS) ۳۰۰۰۴۰۲۰	

حقوق چاپ و نشر، محفوظ و مخصوص ناشر است و هرگونه کپی‌برداری یا نقل مطالب بدون اجازه‌ی کتبی ناشر پیگرد قانونی دارد.

فهرست مطالب

۵	مقدمه ناشر
۷	مقدمه مؤلفین
۹	بخش اول: نگاهی به نظریه هوش های چندگانه گاردنر
۱۰	نظریه هوش های چندگانه
۱۲	تشخیص هوش ها (بررسی هشت معیار انتخاب)
۱۴	معیارهای شناسایی یک هوش
۱۶	نگاهی به روش های چندگانه
۲۹	بخش دوم: هوش بین فردی
۳۰	شبکه هوش بین فردی
۳۱	بررسی این هوش - وظیفه همه ماست (نوشتۀ نانسی ج. مک وین)
۳۳	نمونه طرح های درسی
۵۵	بخش سوم: هوش درون فردی
۵۶	شبکه هوش درون فردی
۵۷	هوش درون فردی: کتابت و تفکر
۵۸	نمونه طرح های درسی
۸۵	بخش چهارم: هوش بدنی - حرکتی
۸۶	شبکه هوش بدنی - حرکتی
۸۷	بدنی - حرکتی: خارج از ورزشگاه و داخل کلاس
۸۹	نمونه طرح های درسی
۱۰۷	بخش پنجم: هوش زبانی
۱۰۸	شبکه هوش زبانی
۱۰۹	کتابخانه - ما تنها دارای هوش زبانی نیستیم.
۱۱۳	نمونه طرح های درسی
۱۲۹	بخش ششم: هوش منطقی - ریاضیاتی
۱۳۰	شبکه هوش منطقی - ریاضیاتی
۱۳۱	هوش منطقی - ریاضیاتی: شناخت و اجرا
۱۳۵	نمونه طرح های درسی
۱۵۹	بخش هفتم: هوش موسیقایی
۱۶۰	شبکه هوش موسیقایی
۱۶۱	هوش موسیقایی - به نظر جالب می رسد
۱۶۵	نمونه طرح های درسی
۱۸۱	بخش هشتم: هوش تجسمی یا تصویری
۱۸۲	شبکه هوش تجسمی
۱۸۳	هوش تجسمی: دیدن با چشم ذهن
۱۸۷	نمونه طرح های درسی
۲۰۳	بخش نهم: همه ی موضوعات را با استفاده از هوش های چندگانه در کنار هم تدریس کنیم

مقدمه ناشر

جهانی فکر کردن و منطقه‌ای عمل کردن یا کلان فکر کردن و جزئی عمل کردن، جملات نفی است که کمابیش شنیده‌ایم. تفکر نیاز به اطلاعات دارد و فکر کردن بدون اطلاعات همان قدر ناصواب است که اطلاعات بدون فکر. برای این که جهانی فکر کنیم، نیاز به اطلاعات جهانی داریم. در راستای تفکر راهبردی، داشتن تصویری از کل بسیار اهمیت دارد. کسانی می‌توانند استراتژیک فکر کنند، برنامه‌ریزی کنند و به عمل برسند که بتوانند تصور مناسبی از کل داشته باشند. هر جزئی باید بتواند خود را در کل بازتاب دهد و لذا کسب مهارت ادراکی برای معلمان، مدیران و تصمیم‌سازان به منظور دستیابی به تصویر شایسته از کل، اجتناب‌ناپذیر به نظر می‌رسد. تلاش این کتاب گامی است برای اختیار قرار دادن اطلاعاتی به منظور فکر کردن، ایجاد مهارت ادراکی در معلمان، مدیران و تصمیم‌سازان و روزنه‌ای برای ایجاد یک تصویر کلی و نگاه از بالا به مسائل آموزش و پرورش کشورمان. امید است این گونه باشد.

مرکز نوآوری‌های آموزشی، مآت، در راستای چشم‌انداز «پشتیبانی از مدارس کشور» و رسالت «رائه‌ی راهکارهای عملیاتی به منظور بهبود مستمر کیفیت آموزش و ارتقاء بهره‌وری مدارس در راستای تحقق اهداف آموزشی کشور و ایجاد بستری جامع آموزشی یادگیرنده»، به منظور دانش‌افزایی نیروی انسانی مدارس و افزایش مهارت ادراکی معلمان و رشد از حوزه تئوری و رویکرد به حوزه روش و تکنیک، اقدام به انتشار مجموعه کتاب‌های دانش‌افزایی کرده است. این مجموعه شامل ۱۱ کتاب است که در ضمن تشکر و سپاس از مؤلف محترم و برجسته کتاب که افتخار همکاری با ایشان باعث غنای ویژه این مجموعه شده است، امیدواریم این فعالیت مورد توجه مدارس و دست‌اندرکاران امور آموزشی قرار گیرد. در پایان شایسته است دو راهکار از سند تحول بنیادین را به جهت توجه به اسناد بالادستی در تولید این مجموعه کتاب‌ها یادآوری کنیم:

راهکار ۷-۱۱: توسعه زمینه پژوهشگری و افزایش توانمندی‌ها و ظرفیت‌ها به شکل فردی و گروهی میان معلمان و تبادل تجارب و دستاوردها در سطح محلی و ملی و ایجاد فضای بازآموزی مستمر علمی و تحقیقاتی و مطالعاتی و برگزاری جشنواره‌های الگوی تدریس برتر و اختصاص اعتبارات خاص برای فعالیت‌های پژوهشی معلمان؛

راهکار ۹-۱۱: رصد کردن تحولات نظام آموزش و پرورش و تربیت معلم و تحولات علمی و پژوهشی در علوم تربیتی در سطح منطقه، جهان اسلام و بین‌الملل و بومی‌سازی تجربیات و یافته‌های مفید آن‌ها و بهره‌مندی آگاهانه از آن‌ها در چارچوب نظام معیار اسلامی.

امید است این کتاب گامی باشد در جهت عملیاتی ساختن راهکارهای سند تحول بنیادین آموزش و پرورش کشورمان و حرکت به سوی کیفیت‌گرایی در تعلیم و تربیت.

مقدمه مؤلفین

سالیانی است این واقعیت را پذیرفته‌ایم که انسان‌ها هریک دارای هستی متفاوتی هستند. به دیگر سخن، پذیرفته‌ایم که هر کس در دنیای خاص خود زندگی می‌کند. چون دریافته‌ایم که هر کس بر اساس آموخته‌ها و گنجینه ارثی، خود و جهانش را تفسیر می‌کند. هر انسانی، منحصر به فرد است. این نگاه به دنیای آموزش و پرورش نیز پرتو افکنده است و بر این اساس در آموزش و پرورش پذیرفته‌ایم که با همه یادگیرندگان نمی‌توان و نباید به یک شکل و صورت رفتار کرد. با این همه، برای عملی کردن چنین باوری، نیازمندان بوده‌ایم که دست به کاوش نظری و تجربی بزنیم. از جمله کوشندگان این راه، پژوهشگرانی است نام‌آشنا و او کسی نیست جز استاد هاوارد گاردنر، استاد علوم تربیتی دانشگاه هاروارد.

گاردنر در تحلیل نظام آموزشی ایالات متحده چنین آورده است: «مدارس و فرهنگ ما بر هوش زبان‌شناختی یا زبانی و هوش منطقی-ریاضیاتی تأکید می‌ورزند. ما بیشترین بها را به کسانی که کنش منطقی و عقلی نشان دهند می‌دهیم». البته اگر ما نیز نظام آموزشی خودمان را تحلیل کنیم به نتیجه‌ای که گاردنر رسیده است خواهیم رسید. در نظام آموزشی ایران، ریاضیات و علوم به قدری شیفتگی ایجاد کرده که این موضوع به بت‌واره‌ای تبدیل شده‌اند. به گونه‌ای که یادگیرنده‌ای اگر در علوم و ریاضی ضعیف باشد گوییم همه دنیا بر روی او بسته شده است و همین‌طور تمام غم عالم بر والدین و اولیای مدرسه مستولی شده است. گیرنده ایرانی، اگر هنرمند برتر کشور یا دونده‌ای بی‌بدیل هم باشد بدون توفیق در ریاضیات فرد سیسته ایرانی می‌شود. به هر روی، پیام گاردنر این است که، نخست هر یادگیرنده دارای گرایش و توان یادگیری خاص خود است و دوم آن‌که توانش و گرایش یادگیرندگان باید محترم شمرده شوند. به همان اندازه که توان منطقی و زبانی دانش‌آموزان مورد توجه و تأکید قرار می‌گیرند باید سایر زمینه‌ها و علاقمندی‌های آنان نیز در نظر آورده شوند. دانش‌آموزان به طور طبیعی و اکتسابی دارای گرایشاتی، نظیر طراحی، معماری، باغبانی، طبیعت‌گری، گویندگی، خوانندگی، ارتباط‌گیری و ... هستند. با تأسف، چنین دانش‌آموزانی در بسیاری از سیستم‌هایی که دارند تشویق و تقویت درخور دریافت نمی‌کنند.

در مواردی، شیفتگی به تفکر منطقی-ریاضیاتی و هوش زبانی و غفلت نسبی از سایر توانمندی‌های یادگیرندگان در نظام آموزشی به جایی می‌رسد که بر پیشانی دانش‌آموزان زیادی غم‌ناکیان یادگیری نشانده می‌شود. گاه کار به جایی می‌رسد که به برخی دانش‌آموزان نسبت یادگیرندگان «اختلال نقص توجه» داده می‌شود.

نظریه هوش‌ها یا قابلیت‌های چندگانه، ناجی یادگیرندگانی است که تا دیروز نگاه‌ها به سوی آنان چندان مثبت و روشن نبوده است. این نظریه در تلاش است تا مجموع توانمندی‌های یادگیرندگان را مورد توجه قرار دهد. از منظر این نظریه، جهان اگر سراسر گل رز باشد، که زیبایی‌اش ستودنی است، ارزش چندانی ندارد. جهان آن‌گاه زیباست که هر گلی به درستی پرورش یابد و به درستی در ترکیبی زیبایی‌شناختی به نمایش درآید.

در زمینه و بافت نظریه‌ی هوش‌های چندگانه به معلمان توصیه می‌شود برای ارایه موضوعاتی درسی، تلاش کنند از روش‌های متنوعی سود بجويند: موسیقی، یادگیری از طریق همیاری، فعالیت‌های هنری، ایفای نقش، چندرسانه‌ها، بازدید میدانی اردوها، تأمل، اندیشه‌ورزی و اندیشیدن با صدای بلند و ... و بسیاری از روش‌های دیگر در زمره روش‌هایی هستند که می‌توانند فرصت شایسته‌ای را برای یادگیری اثربخش یادگیرندگان پدیدآورند و زمینه شکوفایی استعدادهای آنان را فراهم سازند.

در کتاب حاضر تلاش بر آن بوده است که با تبیین نظری هوش‌های چندگانه، چگونگی همگام شدن تدبیر بر پایه انوعی از قابلیت‌های یادگیرندگان نشان داده شود. بدین منظور، برای هریک از هوش‌های چندگانه، طرح درس‌های مختلفی در نظر گرفته شده است. طرح درس‌ها برای هریک از انواع هوش برای تنوع زیادی هستند. به طوری که ملاحظه می‌شود طرح درس‌ها، یادگیرندگان پیش‌دبستانی تا یادگیرندگان دوره‌ی امل متوسطه را در بر می‌گیرند.

کتاب پیش رو دارای بخش است. بخش اول خوانندگان را با نظریه هوش‌های چندگانه آشنا می‌سازد، هریک از هوش‌ها را شناخته و توانایی یادگیرندگانی را که دارای هوش یا قابلیت خاصی هستند را مورد توجه قرار می‌دهد. از بخش دوم، بخش هفت، چگونگی ارایه محتوا از طریق هریک از هوش‌ها به صورت عینی و عملی معرفی می‌شود و در این حال چگونگی شناخت گرایش هوشی یادگیرندگان بیان می‌شود. در بخش نهم، مصاحبه‌ها که با استاد هاوارد گاردنر انجام شده، آمده است. در این مصاحبه، گاردنر واقعیت‌های مربوط به هوش‌های چندگانه را بیان می‌کند. خواندن این مصاحبه به درک دقیق نظریه هوش‌های چندگانه یاری می‌کند. امید آن است خوانندگان محترم در مقام مشاور و مشاور از محتوای فراهم آمده برای اثربخشی بیش از پیش کوشش‌هایشان بهره‌ وافر ببرند.

پدیدآوری این کتاب مقدور نبود مگر با یاری همکاران و اندیشمندان کوشنده در نظام آموزشی کشور. در این میان شایسته می‌دانیم از حمایت و همراهی جناب آقای محرم آقازاده، مربی و مدیر ارشد در مؤسسه نوآوری‌های آموزشی مرات و همکارانشان سپاسگزار باشیم. همچنین، مراتب احترام و قدرشناسی خود را از استاد هاوارد گاردنر اعلام می‌داریم که یاور ما در تبیین نظریه هوش‌های چندگانه بوده‌اند و به سؤالات مختلف ما پاسخی درخور ارایه نموده‌اند.

در پایان از همکاران خود در مراکز آموزشی، در مدرسه و دانشگاه، تقاضا داریم که با ارائه‌نمایی‌های خود برای مطلوب‌تر ارایه شدن کتاب بی‌نصیب نفرمایند.

محرم آقازاده

افسانه سته

۱۳۹۲